

 Bøger (<https://www.historie-online.dk/boger>)

Temaer (<https://www.historie-online.dk/temaer-9>)

(/)
HistorieLab (<https://www.historie-online.dk/historielab>)

Arkiv (<https://www.historie-online.dk/arkiv>)

Bliv medlem (<https://www.historie-online.dk/bliv-medlem>)

 (/) > **2. Verdenskrig** (<https://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/2-verdenskrig-61-61>)

> **Bøger** (<https://www.historie-online.dk/boger>) > **Anmeldelser** (<https://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5>)

> **Menneskeslægten - og Smerten**

← **Forrige artikel** (<https://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/2-verdenskrig-61-61/anden-verdenskrig-5660>)

Menneskeslægten - og Smerten

Kategori: Anmeldelser

Visninger: 406

Del artikel:

(<https://www.facebook.com/sharer/sharer>.

u=[https://www.historie-](https://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/2-verdenskrig-61-61/menneskeslaegten-og-smerten)

[online.dk/boger/anmeldelser-](https://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/2-verdenskrig-61-61/menneskeslaegten-og-smerten)

[5-5/2-verdenskrig-61-](https://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/2-verdenskrig-61-61/menneskeslaegten-og-smerten)

[61/menneskeslaegten-og-](https://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/2-verdenskrig-61-61/menneskeslaegten-og-smerten)

[smerten\)](https://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/2-verdenskrig-61-61/menneskeslaegten-og-smerten)

([https://twitter.com/home?](https://twitter.com/home?status=)

status=. Aktiviteten kan ses

på [https://www.historie-](https://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/2-verdenskrig-61-61/menneskeslaegten-og-smerten)

[online.dk/boger/anmeldelser-](https://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/2-verdenskrig-61-61/menneskeslaegten-og-smerten)

[5-5/2-verdenskrig-61-](https://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/2-verdenskrig-61-61/menneskeslaegten-og-smerten)

[61/menneskeslaegten-og-](https://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/2-verdenskrig-61-61/menneskeslaegten-og-smerten)

[smerten](https://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/2-verdenskrig-61-61/menneskeslaegten-og-smerten)) **in**

([http://www.linkedin.com/shareArticle?](http://www.linkedin.com/shareArticle?mini=true&url=https://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/2-verdenskrig-61-61/menneskeslaegten-og-smerten&title=)

[mini=true&url=https://www.historie-](http://www.linkedin.com/shareArticle?mini=true&url=https://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/2-verdenskrig-61-61/menneskeslaegten-og-smerten&title=)

[online.dk/boger/anmeldelser-](http://www.linkedin.com/shareArticle?mini=true&url=https://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/2-verdenskrig-61-61/menneskeslaegten-og-smerten&title=)

[5-5/2-verdenskrig-61-](http://www.linkedin.com/shareArticle?mini=true&url=https://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/2-verdenskrig-61-61/menneskeslaegten-og-smerten&title=)

[61/menneskeslaegten-og-](http://www.linkedin.com/shareArticle?mini=true&url=https://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/2-verdenskrig-61-61/menneskeslaegten-og-smerten&title=)

[smerten&title=\)](http://www.linkedin.com/shareArticle?mini=true&url=https://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/2-verdenskrig-61-61/menneskeslaegten-og-smerten&title=)

Robert Antelme: Menneskeslægten. Oversat af Niels Lyngsø. Gads forlag. 404 sider. 349,95 kr.

Marguerite Duras: Smerten. Oversat af Uffe Harder. Gads forlag. 204 sider. 269,95 kr.

Af Jytte Kjær Schou

Ægteparret Antelme og Duras har skrevet hver sin bog om en traumatisk historisk periode. "Menneskeslægten" er et uafrysteligt vidnesbyrd om de grusomme forhold i de tyske fangelejre, mens "Smerten" fortæller om Duras' angstfyldte venten på nyt om sin deporterede ægtemand og hendes arbejde i den franske modstandsbevægelse.

"Menneskeslægten" udkom i 1947 og er et af de mest betydningsfulde vidnesbyrd om forholdene i de nazistiske fangelejre. I forlagets forord nævnes andre vigtige vidnesbyrd, men her savner jeg Victor Frankls, endelig findes der også glimrende danske vidnesbyrd. Fra juni 1944 til april 1945 er den franske modstandsmand Antelme fange i kz-lejren Buchenwald, arbejdslejren Gandersheim og til slut i kz-lejren Dachau. Ikke så mange måneder i krigens afsluttende kaos, men tilstrækkeligt til at nedbryde et menneske.

Både Antelme og Duras tilhørte den franske intellektuelle elite, og de har begge ordet i deres magt. Antelme konstaterer, at det er svært at sætte ord på de traumatiske oplevelser. Der er her tale om et tilfælde, hvor virkeligheden overgår fantasien. Det lykkes nu alligevel meget godt at give et udsletteligt indtryk af kulden, lusene, det hårde arbejde og ikke mindst sulten, der fylder meget i fangernes bevidsthed. Dertil kommer de fysiske og psykiske overgreb. Nøgternt og meget detaljeret udfolder Antelme livet i lejrene, så det kryber helt ind under huden på læseren.

Antelme giver et indblik i, hvordan SS dygtigt spiller fangerne ud mod hinanden. KAPO og andre specielle fanger nyder særlige privilegier mod at agere som SS's forlængede arm. De er oftest kriminelle tyskere, mens de politiske fanger er nederst i hierarkiet. Det er ren, rå realisme, vi præsenteres for. Mennesket er barberet ned til de mest basale behov. Der er ingen helte. Den enkelte har nok at gøre med at holde sig selv i live. Solidariteten har det svært, men ses alligevel glimtvis som en flygtig relation mellem fanger, eller når en fange en sjældn gang formår at samle sine medfanger om et fælles mål.

Der lægges ikke skjul på de grusomheder, fangerne udsættes for, men Antelme interesserer sig også i høj grad for det psykologiske. Hvordan reagerer mennesker under ekstreme forhold, og hvordan overlever de? Der er også et etisk/filosofisk aspekt i bogen. SS forsøger at dehumanisere fangerne og gøre dem til usle objekter. Antelme hævder, at man ikke kan fratage fangerne deres menneskelighed. Ofre og bøddler er i bund og grund alle mennesker.

Efter en frygtelig døds-march ender Antelme i Dachau, få dage før de amerikanske soldater trænger ind i lejren. Da er det næsten for sent. Soldaterne kan ikke fatte det, de er vidne til, og er skrækslagne for de smitsomme sygdomme. Antelme er spærret inde i en barak med døde og døende. Her bliver han på mirakuløs vis reddet af Mitterand, den senere franske præsident, der får ham smuglet ud af lejren, så han kan få hurtig lægehjælp, og det redder hans liv.

Hjemme i Paris venter hustruen Marguerite på nyt i den kaotiske periode omkring Frankrigs befrielse. Duras er kendt som en af de betydningsfulde moderne franske forfattere. Det demonstrerer hun smukt i "Smerten", der består af seks tekster skrevet i 1945, men først udgivet i 1985. Der er fire autobiografiske dagbogsoptegnelser og to fiktive tekster. Men fiktion og fakta flyder til en vis grad sammen. De to korte, afsluttende tekster om en mand, der sidder i udkanten af Paris og venter (på at dø?) og en kvinde og en lille jødisk pige, der har buret sig inde i en lejlighed og venter på Gestapo, er ganske vist fiktion, men med rod i virkeligheden.

Det længste afsnit afspejler Duras angstfyldte venten på nyt om sin deporterede mand. I et staccato sprog gengiver hun sin oprevne sindstilstand. I hendes fantasi udspiller der sig forskellige rædselsscener om mandens død, og uvisheden gør hende syg. Da ægtemanden endelig vender hjem, er han blevet en fremmed og allerede død for hende. Hun giver en usminket beskrivelse af, hvordan hun plejer sin dødssyge mand tilbage til livet. En fysisk nedbrudt mand, der ikke formår at indtage fast føde, og som skider syv gange om dagen. Da han er rask, bryder hun ud af ægteskabet. I de resterende dagbogsoptegnelser fortæller hun om sit arbejde i den franske modstandsbevægelse uden at glorificere det.

“Menneskeslægten” og “Smerten” afspejler forskellige aspekter af den samme traumatiske historiske periode og er væsentlige vidnesbyrd for eftertiden. Duras og Antelme er fælles om den radikale overbevisning, at vi ikke må fordømme det tyske folk. Vi må bære ansvarsbyrden i fællesskab.

[Historie-online.dk, den 17. oktober 2023]

← Forrige artikel (<https://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/2-verdenskrig-61-61/anden-verdenskrig-5660>)

SE RELATEREDE ARTIKLER

SLAGET OM KURSK

(<https://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/2-verdenskrig-61-61/slaget-om-kursk>)

FANGET PÅ ØSTFRONTEN

(<https://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/2-verdenskrig-61-61/fanget-paa-oestfronten>)

BREVE FRA 2. VERDENSKRIG

[online.dk/boger/anmeldelser-5-5/breve-fra-2-verdenskrig](https://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/breve-fra-2-verdenskrig)
